

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมี กลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

อันดับแรก คือ คนจีน เดินทางเข้ามายังประเทศไทยในช่วงคริสตศตวรรษที่ 13-14 โดยเป็นกลุ่มพ่อค้าที่เดินทางไปยังอินเดียและตะวันออกไกล ชาวจีนอาศัยอยู่ในอยุธยาตั้งแต่คริสตศตวรรษที่ 16 ประชากรจีนในไทยมักจะอยู่กันมากในเขตชายฝั่งทะเล และที่ลุ่มแถบแม่น้ำสายใหญ่ ๆ บริเวณแม่น้ำบางปะกงจนถึงปราจีนบุรี ตั้งแต่บริเวณแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำท่าจีนจนถึงปากน้ำโพ และตั้งแต่แม่น้ำแม่กลองจนถึงกาญจนบุรีและในกรุงเทพฯ คนจีนในประเทศไทยมีประมาณ 2,315,000 คน โดยแบ่งตามกลุ่มภาษาได้ดังนี้ อันดับหนึ่ง คือ เต๋วจิว 56% อันดับสองคือ แคระ 16% อันดับสามคือ ไทหล่า 12% อันดับสี่คือ กวางตุ้ง 7% อันดับห้า คือ ฮกเกี้ยน 7% อันดับสุดท้าย คือ คนจีนกลุ่มอื่น ๆ 2% (G. William Skinner 1957 : 215)

อันดับสอง คือ ชาวมุสลิม เป็นกลุ่มคนที่นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาอิสลามเข้ามาในบริเวณเอเชียอาคเนย์ตั้งแต่คริสตศตวรรษที่ 7 มีจำนวนประชากรมุสลิม 2,028,720 คน (เสาวณีย์ จิตต์หมวด 2531 : 104) ชาวไทยมุสลิมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในไทย จำแนกเชื้อพันธุ์ของบรรพบุรุษได้จำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 สายที่มีบรรพบุรุษเป็นมลายูหรือมาเลย์ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มที่ 2 คือ สายที่มีบรรพบุรุษเป็นชนอาหรับเปอร์เซีย กลุ่มที่ 3 สายที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวชวาหรือชวาเยวา กลุ่มที่ 4 คือ สายที่มีบรรพบุรุษเป็นชนชาวเขมร กลุ่มที่ 5 คือ สายที่มีบรรพบุรุษเป็นชนอินเดีย ปากีสถาน บังกลาเทศ และอัฟกานิสถาน กลุ่มสุดท้าย คือ สายที่มีบรรพบุรุษเป็นจีน

อันดับสามคือ คนไทยภูเขา อาศัยอยู่ใน 21 จังหวัด ในพื้นที่ป่าดอย ห่างไกล การคมนาคมในจังหวัดทางภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ น่าน เชียงราย แม่ฮ่องสอน

จนกระทั่งบัดนี้ ประเทศไทยได้ทำการสำรวจประชากรชาวเขา ระหว่างปี 2529-2531 ปรากฏว่ามีชาวเขาจำนวน 3,553 หมู่บ้าน 95,838 ครัวเรือน จำนวน 554,172 คน (กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย 2533 : 1) คนไทยภูเขาแบ่งเป็นเผ่าได้จำนวน 6 เผ่า ดังนี้ เผ่าที่ 1 คือ เผ่าเย้า จากการสำรวจข้อมูลประชากรชาวเขาปี 2531 มีจำนวนประชากร 34,757 คนเคยอาศัยอยู่ในบริเวณทางภาคตะวันออกเฉียงของมณฑลกวางเจา ประมาณ 2,500 ปีเศษ มาแล้ว เผ่าที่ 2 คือ เผ่าอีก้อที่เรียกตนเองว่า “อาข่า” เป็นพวกที่อพยพมาจากพม่า จากการสำรวจข้อมูลประชากรชาวเขาปี 2531 พบว่ามีประชากรจำนวน 59,813 คน เผ่าที่ 3 คือ เผ่าแม้ว ซึ่งเคยอาศัยอยู่บนฝั่งแม่น้ำเหลือง ประเทศจีน เมื่อ 3,000 ปีเศษมาแล้ว ซึ่งต่อมาอพยพมาอยู่ทางภาคใต้ของประเทศจีน ส่วนในประเทศไทยมีชาวเขาเผ่าแม้วอยู่มากที่สุดในจังหวัดเพชรบูรณ์ และกระจายอยู่ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ น่าน ตาก แม่ฮ่องสอน ลำปาง พิชณุโลก จากการสำรวจข้อมูลประชากรชาวเขาปี 2531 เผ่าแม้วมีประชากรจำนวน 82,356 คน เผ่าที่ 4 คือเผ่าลีซอ เรียกตนเองว่า “ลีซู” อพยพเข้ามาในประเทศไทยเมื่อ 60 ปีล่วงมาแล้ว จากการสำรวจข้อมูลประชากรชาวเขาพบว่ามีลีซออยู่จำนวน 24,573 คน เผ่าที่ 5 คือ เผ่ามูเซอเรียกตนเองว่า “ลาหู่” อพยพเข้ามาในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อประมาณ 100 ปีล่วงมาแล้ว จากการสำรวจข้อมูลประชากรพบว่า มีจำนวน 59,813 คน แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 7 กลุ่ม คือ มูเซอคำ มูเซอแดง มูเซอแรมเล มูเซอกุเลา มูเซอลาบา มูเซอบาเกี้ยว และมูเซอบาลา เผ่าสุดท้ายคือ กะเหรี่ยง เป็นเผ่าที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง ตาก กำแพงเพชร กาญจนบุรี ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์ จากการสำรวจข้อมูลประชากรปี 2531 มีจำนวนทั้งสิ้น 275,615 คน กะเหรี่ยงแบ่งเป็นกลุ่มย่อย 4 กลุ่มคือ กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโป กะเหรี่ยงคะยาหรือบเว และกะเหรี่ยง ดองสุ

อันดับสุดท้ายคือชาวญวน การอพยพของชาวเวียดนาม(กุตมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา 2531 : 8 - 9) ที่สำคัญมี 3 ครั้งใหญ่ คือ ชาวเวียดนามรุ่นแรกที่อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารสมัยตอนต้นรัตนโกสินทร์ พวกที่สองซึ่งอพยพหลบหนีภัยสงครามเข้ามาจากลาว และกัมพูชาหลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง และฝรั่งเศสได้เข้าไปครอบครองลาวและกัมพูชาอีก การอพยพครั้งสุดท้ายเป็นการอพยพเข้ามาครั้งใหญ่ของชาวเวียดนามหลังการเปลี่ยนแปลงเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ ในปี 2518 ชาวญวนพวกแรกได้ผสมกลมกลืนเป็นคนไทยไปหมดแล้ว ส่วนชาวญวนที่อพยพเข้ามาครั้งสุดท้ายนั้นมิมีสถานะ

เป็นผู้ลี้ภัยอินโดจีนชาวเวียดนามที่เรียกว่าญวนอพยพนี้ ได้แก่ ชาวญวนที่หลบหนีภัยสงครามเข้ามาสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ชาวญวนที่อพยพเข้ามาครั้งนี้มีจำนวน 48,000 คน ซึ่งรัฐบาลให้พักอาศัยอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ริมฝั่งแม่น้ำโขง ปัจจุบันชาวมอญเหล่านี้ตกค้างอยู่ในประเทศไทยกระจายกันอยู่ในจังหวัดที่เป็นเขตควบคุมจำนวน 10 จังหวัด

ในประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์มากมายหลายกลุ่ม แต่ที่สำคัญมีอยู่ 5 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ คนไทยเชื้อสายจีนมีจำนวน 75.85% อันดับสองคนไทยเชื้อสายมาเลย์ 12.5% อันดับสามคนไทยภูเขา 8.05% อันดับสี่คนไทยเชื้อสายมอญและเขมร 2.48% อันดับสุดท้าย คนไทยเชื้อสายเวียดนาม 1.12% (นิยพรรณ วรณศิริ 2528)

คนไทยภูเขาเป็นชนกลุ่มน้อยที่ได้รับความสนใจจากประชาชนหน่วยราชการและองค์กรต่าง ๆ คนไทยภูเขาเหล่านี้อาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดนและพื้นที่ห่างไกลการคมนาคมในภาคเหนือและภาคตะวันตกของภาคกลางประเทศไทย นักมานุษยวิทยา แบ่งคนไทยภูเขาในประเทศไทยออกเป็น 2 กลุ่มตระกูลภาษา ได้แก่

1. กลุ่มตระกูล ออสโตร - เอเชียติก (Austro - Asiatic) ชาวไทยภูเขาในกลุ่มนี้อพยพมาจากทางทิศใต้ของไทยขึ้นสู่ทิศเหนือ เป็นชนกลุ่มวัฒนธรรมมอญ - เขมร พวกนี้เชื้อสายเดียวกับพวกว่า (Wa) ซึ่งตกค้างอยู่ในทางภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ ละว้า ข่ามู ข่าถิ่น ข่าฮ่อ และเผ่าตองเหลือง เป็นต้น ชาวไทยภูเขาในกลุ่มดังกล่าวได้อาศัยอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 2,000 ปีล่วงมาแล้ว จนเกือบจะเรียกได้ว่าเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม และเมื่อคนไทยเข้าครอบครอง กลุ่มชนเหล่านี้ ได้ถูกกลืน หรือมิฉะนั้นก็ถูกกดดันให้ถอยเข้าไปอยู่อาศัยในเทือกเขาที่ห่างไกล ซึ่งสูงจากระดับน้ำทะเล 3,500 ฟุตลงมา

2. กลุ่มตระกูล จีน - ทิเบต (Sino - tibetan) กลุ่มชาวไทยภูเขาที่อพยพมาจากทางทิศเหนือลงมาสู่ทิศใต้ ตามเส้นทางที่ขนานกับการอพยพของชนชาติไทย แต่อยู่ในระดับที่สูงกว่าตามสันเขาอันคดเคี้ยว ทำให้การเคลื่อนย้ายล่าช้า จึงเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา กลุ่มนี้ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่สูงประมาณ 3,500 - 5,000 ฟุต กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีวัฒนธรรมค่อนข้างใกล้เคียงกับคนจีน ได้แก่ แม้ว ข่า และอีกกลุ่มหนึ่ง คือ

กลุ่มทิเบต - พม่า (Tibeto - Burman) ที่สืบเชื้อสายมาจากพวกโลโล - โนสุ (Lolo - Nosu) มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงชนชาติทิเบตมาก ได้แก่ มูเซอร์ ลีซอ อีก็อ และกะเหรี่ยง

ในจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ 5 กลุ่มที่กล่าวมาแล้วนั้น คนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญในสังคมไทยเรตลอดมา กะเหรี่ยงเป็นชนชาติหนึ่งซึ่งมีภาษาอยู่ในตระกูล จีน - ทิเบต (Sino - tibetan)

ชาวไทยภูเขาเหล่านี้ ได้กระจายไปอยู่อาศัยอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ และบางจังหวัดในภาคกลาง รวม 21 จังหวัด สาเหตุที่สำคัญของการอพยพ คือ การหาที่ดินทำกินใหม่ การเกิดโรคระบาด และการหลบภัยผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จากการสำรวจของกรมประชาสงเคราะห์ (2530) พบว่าชาวไทยภูเขาในประเทศไทย มีจำนวน 3,417 หมู่บ้าน 94,572 ครัวเรือน 110,922 ครอบครัว ประชากร 552,872 คน แบ่งเป็น 6 เผ่าใหญ่คือ แม้ว อีก็อ ลีว มูเซอร์ กะเหรี่ยง และเข่า

คำว่า “กะเหรี่ยง” เป็นนามเรียกกันในภาคกลางของไทย พม่าเรียก “กะยิ่น” คนไทยในรัฐฉานแห่งสหภาพพม่าและจังหวัดภาคเหนือของไทย เรียก “ข่าง” ส่วนพวกที่อยู่ในภาคกลาง เช่น จังหวัดราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ บางทีเรียก “กะหรั่ง” (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ (2518)

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ กล่าวไว้ในหนังสือ “ชาวเขาในไทย” ว่า กะเหรี่ยงถูกจัดอยู่ในตระกูลทิเบต - พม่า (Tibeto Burman) เดิมอยู่ในดินแดนด้านตะวันออกของทิเบต แล้วเข้ามาอยู่ในประเทศจีน เมื่อ 733 ปีก่อนพุทธกาล ชาวจีนเรียกว่าชนชาติโจว ภายหลังถูกกษัตริย์ในราชวงศ์จิ้นรุกราน เมื่อ พ.ศ. 207 พวกมันแตกพ่ายหนีลงมาอยู่ตามลำแม่น้ำแยงซี เกิดปะทะกับชนชาติไทย จึงถอยร่นลงมาอยู่ตามลุ่มแม่น้ำโขงกับแม่น้ำสาละวินในเขตสหภาพพม่า

กะเหรี่ยงเคลื่อนย้ายลงมาอยู่ตอนใต้ก่อนชนชาติไทย แต่ภายหลังพวกตระกูลมอญ เขมร ชนชาตินี้อาศัยอยู่ทางทิศตะวันออกในเขตสหภาพพม่า มากกว่าอยู่ในประเทศไทยและมีรัฐของตนเองต่างหากถึง 2 รัฐ คือรัฐกะบา ซึ่งเป็นดินแดนของกะเหรี่ยงแดงกับรัฐก้อตูลีอันเป็นถิ่นที่อยู่ของกะเหรี่ยงขาว นอกจากนี้ ยังกระจัดกระจายอยู่ตามป่าตามเนินเขาในรัฐฉานกับตอนกลางและตอนใต้ของรัฐใหญ่ของพม่า

กะเหรี่ยงอาศัยในเขตไทยก่อนที่ไทยจะเคลื่อนย้ายลงมาสู่แหลมสุวรรณภูมิ แต่เป็นจำนวนน้อย และเข้ามาอยู่ภายหลังละว่า กะเหรี่ยงอพยพจากพม่าเข้ามาอาศัยในเขตแดนไทยเป็นครั้งแรกเมื่อไหร่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด เพราะการเข้ามาอยู่อาศัยสมัยแรก ๆ น่าจะเป็น การย้ายแหล่งทำกินตามเทือกเขาตะนาวศรี อันเป็นรอยต่อชายแดนไทย - พม่า ในลักษณะ ไป ๆ มา ๆ จากการศึกษาของ นายชาร์ล คาสส์ จึงพบว่ากะเหรี่ยงได้อาศัยอยู่บริเวณพรมแดนไทย - พม่า เมื่อประมาณ 600 - 700 ปี มาแล้ว นอกจากนี้กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงนิพนธ์ไว้ในหนังสือไทยรบพม่าว่า ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงยกกองทัพไปตีเมืองเชียงใหม่เมื่อปี 2204 ว่า กะเหรี่ยงหรือละว้าที่อยู่ใต้ปกครองของเมืองเชียงใหม่ต้องขึ้นต่อไทยด้วย แสดงให้เห็นว่าสมัยอยุธยาตอนกลางก็มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในประเทศไทยแล้ว (กรมศิลปากร, 2534 : 194)

ลิขิต ธีรเวคิน กล่าวว่า ก่อนที่กะเหรี่ยงอพยพเข้าเมืองไทย เดิมอาศัยอยู่ริมแม่น้ำโขง ระหว่างพม่ากับลาว จากนั้นจึงอพยพเข้าสู่ไทยเมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้ว ทางชายแดนไทยพม่าด้านตะวันตกยาวตลอดจากเหนือถึงใต้ ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดตาก อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉพาะที่อำเภอสังขละบุรี เป็นชุมชนกะเหรี่ยงที่ใหญ่ที่สุดในขณะนั้น

หลักฐานที่พบว่ากะเหรี่ยงได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยชัดเจนขึ้นเมื่อ 200 ปีเศษที่ผ่านมา ซึ่งเป็นสมัยหลังจากที่กรุงศรีอยุธยาสิ้นแล้วคือในปี พ.ศ. 2318 หลังจากพม่าเอาชนะไทยได้แล้ว กษัตริย์ของพม่านามว่า อลองพญา (อองเจยะ) ทำศึกสงครามกับชาวมอญจนสามารถปราบปรามและยึดเมืองหงสาวดีไว้ในอำนาจ มอญพ่ายแพ้ถูกกองทัพพม่าไล่ฟันและถูกบังคับขู่เข็ญ ได้รับความลำบากจึงพากันอพยพหลบหนี กะเหรี่ยงซึ่งอยู่กับชาวมอญมานานเห็นเพื่อนบ้านเดือนร้อน จึงให้ความช่วยเหลือ จนได้รับความเดือดร้อนจาก กองทัพพม่าด้วย พากันอพยพหลบหนีข้ามเขาตะนาวศรีเข้าสู่ดินแดนไทยพร้อมกับชาวมอญ กะเหรี่ยงที่อพยพเข้าสู่เขตแดนไทยครั้งนี้ นับว่ามากที่สุดเท่าที่ผ่านมา

ปัจจุบันนี้สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงจากประเทศพม่าอพยพเข้าสู่ประเทศไทย เนื่องจากกีดกันทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับพม่า ซึ่งต้องการให้กะเหรี่ยงอยู่ภายใต้การปกครองของตนเอง แต่พวกกะเหรี่ยงไม่ยอม ดังนั้นจึงเกิดการรบกวน

หอสมุดกลาง สถาบันวิจัยการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กับพม่าโดยตลอด นับตั้งแต่ที่พม่าอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษจนถึงปัจจุบัน (พัฒนารพี ขันธกาญจน์, 2536 : 155)

กะเหรี่ยงในประเทศไทย ส่วนมากอาศัยอยู่ทางตะวันตกของประเทศ นับตั้งแต่เหนือสุดของประเทศไทย คือ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลงมาจนถึงภาคกลาง และภาคใต้ของประเทศไทย คือ จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี และประจวบคีรีขันธ์ (โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา, 2538) ประชากรของกะเหรี่ยงในประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 270,830 คน หรือร้อยละ 43.13 ของประชากรชาวเขาทั้งหมดในประเทศไทยกะเหรี่ยงจัดเป็นชาวเขาเผ่าหนึ่งที่สำคัญในประเทศไทย ในจำนวนชาวเขาประมาณ 23 เผ่า (ประสงค์ ราชณสุข, 2532 : 13) กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยนี้สามารถแบ่งตามลักษณะวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงออกได้เป็น 4 เผ่า ได้แก่

1. กะเหรี่ยงสะกอ (Sgaw - Karen) พวกนี้เรียกตนเองว่า ปากะญอ จอกกอชาวไทยภาคเหนือเรียกขางคอย ขางกะเลอ ขางเหียน หรือขางขาว ตามลักษณะเครื่องแต่งกาย กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ภาคตะวันตกของไทย เรียกกะเหรี่ยงสะกอว่า กะหรั่ง กะเหรี่ยงสะกอส่วนมากชอบอาศัยอยู่บนภูเขา มีมากที่สุดที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน และกระจายอยู่ทั่วไปทางภาคเหนือของไทย

2. กะเหรี่ยงโปว์หรือปว (Pwo-Karen) พวกนี้เรียกตัวเองว่า โพล่งหรือกะโปล่ง หรือปากะญอ โป ชาวไทยเรียกบางเบียง ขางน้ำ ชาวพม่าเรียกกะเหรี่ยงตะเลง

3. กะเหรี่ยงบะแวน หรือเขมร หรือคยา (Kayah - Karen) คนไทยภาคเหนือเรียกขางแดง ส่วนมากอาศัยอยู่ในรัฐคยา หรือรัฐกะเร็นนีในพม่า ในประเทศไทยมีอาศัยประปรายในจังหวัดตาก แม่ฮ่องสอน และเชียงใหม่ กะเหรี่ยงเหล่านี้มีบทบาทในการทำสงครามกลางเมืองกับพม่า เพื่อแยกตัวเป็นอิสระและตั้งรัฐคยาขึ้น

4. กะเหรี่ยงตองสู (Thongsue) หมายถึง ชาวเขา พม่าเรียกปะโอ อาศัยอยู่ในพม่าเป็นส่วนมาก ในไทยพบน้อยมากในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และไม่ค่อยยอมรับว่าตนเองเป็นกะเหรี่ยง

ในปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีประเพณีต่าง ๆ ที่เป็นที่รู้จักสถานภาพของชาวกะเหรี่ยงได้พยายามรักษาเอกลักษณ์ ในปัจจุบันนี้จะเห็นว่าชาวกะเหรี่ยงมีความพยายามจะรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้ ถึงแม้ว่าจะพยายามรักษาเอกลักษณ์

ลักษณะของตัวเองได้มากที่สุดแต่ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงชุมชนชนบทในประเทศไทย และ
 กะเหรี่ยงก็เป็นชุมชนหนึ่งที่ถูกกระทบมากที่สุดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก โดย
 เฉพาะอย่างยิ่ง นโยบายการพัฒนาของรัฐบาล รัฐบาลใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
 แห่งชาติ นอกจากนั้นก็ยังมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น การติดต่อทางวัฒนธรรม ความทันสมัย ปัจจัย
 เหล่านี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรมบางส่วนของคนกะเหรี่ยงในประเทศไทย
 ไทย ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีลักษณะที่ร่วมวัฒนธรรมกับชนกลุ่มใหญ่ในประเทศ
 บางครั้งไม่ได้รับการยอมรับจากคนไทยเจ้าของประเทศจึงอาจมีความรู้สึกต่อต้านหรือ
 แข่งขันกับคนไทยเจ้าของประเทศ

ในกรณีของชนกลุ่มน้อยของชาวตะวันตกเช่น สหรัฐอเมริกา ปัญหาชนกลุ่ม
 น้อยถือว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่และสำคัญมากของประเทศ ชนกลุ่มน้อยในประเทศดังกล่าวนี้
 มีปัญหาขัดแย้งแข่งขันและต่อสู้กันตลอดมาจนปัจจุบันนี้ สาเหตุเพราะชนกลุ่มใหญ่ซึ่งเป็น
 เจ้าของประเทศกดขี่ข่มเหง ชนกลุ่มใหญ่ปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยเยี่ยงศัตรูและไม่เปิดโอกาส
 ให้ชนกลุ่มน้อยมีวิถีชีวิตเท่าเทียมกับตน จนกระทั่งรัฐบาลกลางของประเทศมีนโยบายให้
 อิสระในการดำเนินเผ่าพันธุ์ และวัฒนธรรมของกลุ่มเหล่านั้น จนเกิดเป็นสังคมในลักษณะ
 “พหุสังคม” (Pural Societies) กล่าวคือให้ชนกลุ่มน้อยแต่ละเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์อาศัยอยู่
 ในประเทศของตนได้โดยยึดถือปฏิบัติตามวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนกลุ่มน้อยเหล่านั้น การ
 อยู่ร่วมกันระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ในลักษณะพหุสังคมนี้อาจให้เกิดความแตก
 แยก ความขัดแย้งและการแข่งขันต่อสู้กันอยู่ตลอดเวลา สังคมอเมริกันจะมีการต่อสู้
 ระหว่างชนกลุ่มน้อย และชนกลุ่มใหญ่อย่างเปิดเผย เช่น คนผิวขาวเจ้าของประเทศได้ตั้ง
 องค์กรไล่ล่าชนกลุ่มน้อยชื่อ “Klu Klux Klans” ส่วนคนผิวดำในสหรัฐอเมริกาก็มีปฏิกริยา
 ต่อต้านคนผิวขาวด้วยการทำตัวขัดขวางโอกาสผู้อื่น ก่อปัญหาอาชญากรรมนานาประการ
 อยู่ตลอดเวลา การที่ชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มและชนกลุ่มใหญ่เจ้าของประเทศต่างคนต่างอยู่
 นี้ สังคมอเมริกันจะมีวัฒนธรรมที่ เรียกว่า “วัฒนธรรมหลากหลาย” (Heterogeneous
 Culture)

ในเวลาเดียวกันชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาพยายามปรับตัว
 ให้เข้ากับวัฒนธรรมใหญ่ คือ วัฒนธรรมอเมริกันชนชั้นกลาง และในเวลาเดียวกันพยายาม
 จะรักษาเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มตัวเองไว้ ผลปรากฏว่ากลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มยังคง

รักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตัวเองไว้ได้ ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ สูญเสียวัฒนธรรมของตัวเองต่อกลุ่มที่ตัวไปขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ในสังคมไทยก็เช่นเดียวกัน กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ พยายามรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มตัวไว้ให้มากที่สุด แต่ผลปรากฏว่ากลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม เช่น ชาวไทยภูเขาบางเผ่าสูญเสียวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวไปมากและมีจิตสำนึกของการเป็นคนไทยมากขึ้นโดยการเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ พูดภาษาไทย แต่งกายแบบไทย เข้ารับการศึกษาในระบบการศึกษาที่รัฐบาลเป็นผู้จัดในเวลาเดียวกันมีกลุ่มชาติพันธุ์อีกหลายกลุ่มที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมของกลุ่มตัวไว้ได้ เช่น คนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ปัญหาวิจัย คือ การศึกษากลุ่มชาวกะเหรี่ยง ในตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี คนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงกลุ่มนี้สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ของกลุ่มไว้ได้มากน้อยแค่ไหน มีปัจจัยอะไรบ้างมาเกี่ยวข้องในความพยายามรักษาเอกลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงเอาไว้ และวัฒนธรรมส่วนใดของกะเหรี่ยงเปลี่ยนแปลงไปบ้าง มีปัจจัยอะไรมาเกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงบางส่วน และชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ปรับตัวทางวัฒนธรรมอย่างไร ต่อกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบทบาทผู้นำที่มีผลต่อการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี
2. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกรณี ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ใน หมู่ 3 ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำความเข้าใจบทบาทผู้นำที่มีผลต่อการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี

2. ทำให้เข้าใจปัญหาต่าง ๆ ในการรักษาเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง
3. ได้ข้อมูลที่จะสามารถนำไปใช้วางแผนนโยบาย เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

มโนภาพ “วัฒนธรรม” (Culture)

งามพิศ สัตย์สงวน (2538) กล่าวว่า สังคมในปัจจุบันมักเป็นสังคมขนาดใหญ่ที่มีสมาชิกไม่ต่ำกว่าหมื่นแสนล้าน ๆ คนขึ้นไป และพลเมืองในแต่ละสังคมมีการแบ่งออกเป็นหลายกลุ่มที่แตกต่างกันทำให้กลายเป็นสังคมที่มีความแตกต่างกันไปในหมู่สมาชิกของสังคมสังคมดังกล่าวจึงมักมีวัฒนธรรมใน 2 ระดับ คือ วัฒนธรรมใหญ่หรือวัฒนธรรมทั่วไปและวัฒนธรรมย่อย วัฒนธรรมใหญ่ คือ วัฒนธรรมที่คนไทยมีอยู่ร่วมกัน เช่น ภาษาไทย พุทธศาสนา ระบบการเมือง การปกครอง การศึกษาที่จัดโดยรัฐบาลไทย ค่านิยมทางสังคมประเพณีต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ พิธีสำคัญทางพุทธศาสนา เป็นต้น ส่วนวัฒนธรรมย่อยในสังคมไทยคือ วัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายมอญ เขมร จีน มุสลิม ญวน และชาวไทยภูเขา เป็นต้น นอกจากนั้นวัฒนธรรมย่อยในสังคมไทยยังมีอีกมาก เช่น อาชีพต่าง ๆ ภูมิภาคต่าง ๆ เพศและอายุ เป็นต้น

วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture) และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non material culture) 1) วัฒนธรรมทางวัตถุ หมายถึง ส่วนของวัฒนธรรมที่จะต้องสัมผัสได้ เพราะมันเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มีรูปร่างขนาดและน้ำหนักแตกต่างกันไปตั้งแต่จอบเสียม มีด หม้อ บ้าน รถยนต์ รถไฟ จนถึงเครื่องจักรกลประเภทต่าง ๆ มนุษย์ไม่สามารถมีชีวิตรอยู่ได้โดยปราศจากสิ่งของเครื่องใช้บางอย่างได้ เช่น เสื้อผ้า ยารักษาโรค เป็นต้น 2) วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ คือ ส่วนของวัฒนธรรมที่จับต้องสัมผัสไม่ได้ เพราะไม่มีรูปร่าง ขนาดหรือน้ำหนัก แต่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์มาก วัฒนธรรมประเภทนี้แบ่งออกเป็น 5 ประเภทย่อย คือ

2.1) สถาบันสังคม คือ ส่วนต่าง ๆ ของวัฒนธรรมที่เข้าจัดการกับปัญหาพื้นฐานของสังคม สถาบันสังคมจึงแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้ คือสถาบันครอบครัว เศรษฐกิจการเมือง การปกครอง การศึกษา ศาสนา การแพทย์ สาธารณสุข เป็นต้น สถาบันสังคม คือ หัวใจของวัฒนธรรม

2.2) วัฒนธรรมประเภทที่เกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม คือ วัฒนธรรมที่ช่วยทำให้เกิดระเบียบในสังคม ซึ่งบางอย่างจะเป็นการควบคุมอย่างเป็นทางการและบางอย่างไม่เป็นทางการ วัฒนธรรมประเภทนี้มี 5 ประเภทย่อยคือ

1) ศาสนา ในหลักศาสนาจะมีข้อห้ามต่าง ๆ เช่น ศาสนาพุทธมีศีล 5 ศีล 8 ที่ห้ามฆ่าสัตว์ พุศฺปกด ลักทรัพย์ คิมของมีนเมา ศาสนาจึงช่วยควบคุมทางสังคมอย่างสำคัญ

2) ความเชื่อทางสังคม คือ ระบบความคิดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นของคนจำนวนมากในสังคม เช่น ในสังคมคนไทยจำนวนมากเชื่อในนรก สวรรค์ บุญ บาป การทำบุญและโลกหน้า ความเชื่อต่าง ๆ ดังกล่าวจะช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนให้อยู่ในระเบียบได้

3) ค่านิยม คือ มาตรฐานที่ใช้วัดค่าว่าสิ่งใดมีค่าในสังคมบ้าง เมื่อสิ่งใดมีค่า คนก็อยากมีอยากได้ ความเชื่อในค่านิยมของสังคมทำให้เกิดความมีระเบียบในสังคมขึ้นได้

4) ประเพณีต่าง ๆ แต่ละสังคมมีประเพณีต่าง ๆ ที่ปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน ประเพณีบางอย่างของไทยมีอายุหลายร้อยปี เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง เข้าพรรษา เกลิมพระชนมพรรษาและการบวชนาค เป็นต้น เมื่อคนทำตามประเพณีจะทำให้เกิด ความมีระเบียบในสังคมขึ้นได้

5) กฎหมาย หมายถึง การควบคุมทางสังคมโดยตรง กฎหมายมีความสำคัญมากในสังคมสมัยใหม่ เพราะมันทำให้เกิดความมีระเบียบในสังคมได้อย่างดี

2.3) ศิลปะ นักวิชาการยังถกเถียงกันว่า ศิลปะ เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุหรือไม่ใช่ ในสายตาของศิลปินมักมองศิลปะเป็นวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ความจริงมันเป็นได้ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและไม่ใช่วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ศิลปะในที่นี้ หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานในด้านต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ดนตรี การละคร นาฏศิลป์ และวรรณกรรม เป็นต้น

2.4) ภาษา คือระบบสัญลักษณ์ที่ใช้ติดต่อสื่อสารติดต่อกัน ภาษาในที่นี้ หมายถึง ภาษาพูด ภาษาเขียน รวมทั้งกิริยาท่าทางต่าง ๆ ด้วย

2.5) พิธีกรรม เน้นเฉพาะวิธีที่ต้องทำในแต่ละขั้นตอนของประเพณีต่าง ๆ เช่น ในงานศพประกอบไปด้วยพิธีต่าง ๆ ที่ทำในช่วงเวลาที่ต่างกันออกไป พิธีบางอย่างทำก่อนพิธีอื่น ๆ เช่น การอาบน้ำศพ แต่งตัวมาก่อนการรดน้ำศพ เป็นต้น

สุพัตรา สุภาพ (2538) กล่าวว่า วัฒนธรรมก็เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ มนุษย์จะเป็นผู้สร้างทะนุบำรุง ถ่ายทอดและเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่มีวัฒนธรรม คือ มีวิธีการเรียนรู้รับช่วงสืบต่อกันมาได้ และสร้างสรรค์เพิ่มเติม การที่มนุษย์สามารถสร้างวัฒนธรรมได้ดีก็เพราะมนุษย์มีลักษณะทางกายภาพ และจิตใจเป็นพิเศษเหนือกว่าสัตว์ทั้งปวง และสิ่งนี้เองทำให้มนุษย์แตกต่างกับสัตว์ เพราะวัฒนธรรมทำให้คนเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง สรุปแล้ววัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง ที่ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี วิทยาการ และทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดและทำในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม

ในการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของผู้นำ และการผสมผสานทางวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยง จะศึกษาถึงวัฒนธรรมทั้ง 2 ระดับคือ วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการติดต่อ และการผสมผสานทางวัฒนธรรม และจะศึกษาทั้งวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ

กรอบแนวคิด “การติดต่อทางวัฒนธรรม” (Acculturation หรือ Cultural Contact)

งานพิศ สัตย์สงวน (2538) กล่าวว่า การติดต่อทางวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเมื่อชน 2 กลุ่มที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันมาติดต่อกัน แต่ละกลุ่มอาจใช้อิทธิพลซึ่งกันและกันได้ แต่ถ้าการติดต่อเป็นไปในระยะสั้น ๆ ก็อาจไม่มีอิทธิพลที่ยาวนาน แต่ถ้าติดต่อกันยาวนานขึ้น อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อกันได้ ซึ่งอาจเป็นการให้อิทธิพลแต่เพียงฝ่ายเดียวหรือส่งผลกระทบต่อกันทั้งสองฝ่ายได้ รวมถึงกระบวนการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่

การติดต่อทางวัฒนธรรมเป็นการรับวัฒนธรรมอื่น ๆ จะเป็นวัตถุหรือไม่ใช่ วัตถุจากวัฒนธรรมอื่นมีผลมาจากการติดต่อระยะยาว สามารถทำได้หลายทางเช่น ผลของ สงครามการได้ชัยชนะ โอกาสทางการทหาร การตั้งอาณานิคม หรือการเผยแพร่ศาสนา ของมิชชันนารีหรือการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอาจเป็นผลิตผลโดยการอพยพหรือการขนส่ง ของแรงงาน ถึงแม้ว่าจะเป็นทาสหรือนักโทษที่ถูกเนรเทศ การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทาง ตรงประกอบด้วย การสื่อสารมวลชนและความรู้ (Stvan Vago, 1989 : 121 - 122)

Bodley กล่าวว่า กลุ่มผู้ที่ค้อยกว่ารับวัฒนธรรมที่อ้างว่ามาจากกลุ่มมีอำนาจ เหนือกว่าการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ในสามัญสำนึกเป็นการยืมวัฒนธรรมในสถานการณ์ หนึ่งของความสัมพันธ์ต่ำกว่ากับสูงกว่า (Bodley, 1982 : 14, 43)

กรอบแนวคิด “การผสมผสานทางวัฒนธรรม” (Assimilation)

งามพิศ สัตย์สงวน (2538) กล่าวถึง การผสมผสานทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อระหว่างวัฒนธรรม เป็นผลมาจากการที่เอกชนหรือกลุ่มคนกลุ่ม ต่าง ๆ แทนที่วัฒนธรรมของตัวเองโดยวัฒนธรรมอื่น ๆ ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแล้ว และกำลังเกิดขึ้นและจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วย เช่น การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม การ เปลี่ยนสัญชาติและการกระทำอื่น ๆ ที่ทำให้กระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น เร็วขึ้น กระบวนการผสมผสานจะเกิดขึ้นเหมือน ๆ กัน ถึงแม้ว่าปัจจัยที่ช่วยเสริมหรือช่วย กีดกัน กระบวนการการผสมผสานทางวัฒนธรรมจะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ กระบวนการดังกล่าว จะเกิดขึ้นในระดับวัฒนธรรมย่อยด้วย เพราะการติดต่อระหว่างกลุ่ม คนกลุ่มต่าง ๆ สำหรับสังคมไทยปรากฏการณ์ต่าง ๆ กระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นในระ ดับวัฒนธรรมย่อยด้วย เพราะการติดต่อระหว่างกลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ สำหรับสังคมไทย ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อรัฐบาลเร่งรัดพัฒนาชนบทและชนกลุ่มน้อย กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวเขาและชาวมุสลิม ขณะนี้รัฐบาลกำลังใช้นโยบายการผสมผสาน ทางวัฒนธรรม คือ การทำให้ชาวเขาและชาวมุสลิมมีจิตสำนึกว่าเป็นคนไทย โดยการพูด ภาษาไทยนับถือศาสนาพุทธ เข้าศึกษาโรงเรียนไทย และมีค่านิยมและวัฒนธรรมไทยบาง อย่าง ดูเหมือนว่ารัฐบาลประสบความสำเร็จในการจูงใจชาวเขาบางเผ่าบางกลุ่ม แต่ยังมี ปัญหาสำหรับชาวมุสลิม สำหรับชนกลุ่มน้อยกลุ่ม อื่น ๆ ดูเหมือนว่าคนไทยจะมีระดับ

ของการผสมผสานและรับวัฒนธรรมไทยระดับสูง ในอนาคตอัตราการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไทยจะเร็วยิ่งขึ้น และน่าเป็นห่วงว่าอาจไม่มีวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยให้เห็นอีกต่อไปในไม่ช้า Haviland A William (1972 : 396) กล่าวว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่อสองวัฒนธรรมที่ควบกันอยู่หุดหายไป เหลือแต่เพียงวัฒนธรรมเดียว สิ่งที่ยังเกิดขึ้นคือ วัฒนธรรมหนึ่งที่สูญไปแล้วมาเป็นวัฒนธรรมย่อย เช่น วรรณะ ชนชั้นหรือชนกลุ่มเหล่านี้เป็นแบบฉบับของผู้มีชัยชนะหรือสถานการณ์ตกเป็นทาส ปราภฏการณที่สูญไปของวัฒนธรรมหนึ่งเกิดจากสมาชิกในสังคมขาดสมดุล ในขบวนการขั้นสุดท้าย การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องอย่างช้า ๆ จนกลายเป็นรูปผสมทางวัฒนธรรม

กรอบแนวคิด “ชุมชน” (community) นิยพรรณ วรรณศิริ (2533) กล่าวว่า ชุมชนจะต้องมีส่วนประกอบดังต่อไปนี้

- ประชาชนหรือคน
- ผลประโยชน์ร่วมกัน
- อาณาเขตบริเวณหรือพื้นที่
- การปฏิบัติต่อกัน
- ความสัมพันธ์ของสมาชิก

ในการศึกษาชุมชนมักจะเน้นถึงความหมายของชุมชนในแง่มุมดังต่อไปนี้ คือ ชุมชนเล็ก ๆ ที่สามารถทำการศึกษาได้ทั่วถึงทุกแง่มุม หรือหากจะเฉพาะเจาะจงศึกษาปัญหาใดปัญหาหนึ่ง และเป็นชุมชนที่มีลักษณะเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ในแง่ของความเป็นสังคมหนึ่ง ๆ กล่าวคือมีทั้งที่ตั้งอาณาเขต เขตภูมิศาสตร์ มีประชากรที่แสดงออกซึ่งปฏิกิริยาตอบโต้กันทั้งในทางบวกและทางลบ มีสัมพันธ์ภาพกับสังคมอื่น ๆ มีกฎเกณฑ์คุมการประพฤติปฏิบัติเป็นของตนเอง และมีสถาบันทางสังคม และวัฒนธรรมที่สามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของสมาชิกเป็นของตัวเอง เช่น สถาบันเศรษฐกิจ ปกครอง ครอบครัว และเครือญาติ การศึกษา ศาสนา และนันทนาการ เป็นต้น รวมทั้งเป็นได้ทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท

กรอบแนวคิด “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม” (Culture change) งามพิศ ตัศย์สงวน (2538) กล่าวว่า วัฒนธรรมนั้นไม่อยู่นิ่งแต่จะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไป เมื่อผู้มีอำนาจในสังคมบอกว่า “ให้พยายามรักษาวัฒนธรรมของเราไว้นั้น” พวกเขาใช้คำว่าวัฒนธรรมอย่างหลวม เช่น คนตรีลูกทุ่ง ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ศิลปะหัตถกรรม สิ่งเหล่านี้ควรรักษาไว้และไม่ควรให้สูญไปในสังคมของโลกปัจจุบัน อย่างไรก็ตามพวกนี้มักสมมติหรือคิดว่าวัฒนธรรมนั้นอยู่นิ่ง และถ้ามนุษย์ไม่ตั้งใจจะเปลี่ยนมัน ๆ ก็จะเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ข้อสมมติฐานที่ว่ามานั้นผิดเพราะว่าวัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ไม่ว่ามนุษย์จะวางแผนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ก็ตาม วัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรม

สนิท สมัครการ (2525) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวประเพณี ธรรมเนียมวิถีปฏิบัติต่าง ๆ ของคนในสังคม วัฒนธรรมอาจจะเปลี่ยนแปลงไปเพราะสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือ 1) การประดิษฐ์คิดค้น (invention) ซึ่งรวมทั้งการสร้างเทคนิควิทยาใหม่ ๆ (new technology) และการคิดสร้างธรรมเนียมประเพณี หรือระบบความเชื่อใหม่ ๆ (social invention) ด้วยเทคนิควิทยาหรือธรรมเนียมประเพณีรวมทั้งความเชื่อใหม่ ๆ เมื่อได้มีการยอมรับและนำไปใช้กันแพร่หลายในสังคมแล้ว ย่อมถือได้ว่ามี

แบบแผนการดำเนินชีวิตอย่างใหม่เกิดขึ้น และถ้าแบบแผนนั้นมีความคงอยู่นานมากกว่าหนึ่งชั่วอายุคนขึ้นไป ก็นับว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นแล้วอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (enculturation) ได้มีโอกาสดำเนินไปได้ 2) วัฒนธรรมอาจเปลี่ยนแปลงไปด้วยวิธีการขอยืมหรือลอกเลียนแบบกัน (cultural borrowing) นั้น ปรากฏว่ามีอยู่เสมอมาในสังคมมนุษย์ต่าง ๆ ที่มีต่อการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่นการติดต่อทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การติดต่อโดยตรงก็คือการที่คนต่างวัฒนธรรมกันได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์ และแลกเปลี่ยนความคิด ค่านิยมและพฤติกรรมต่อกันซึ่งอาจจะเป็นไปได้ในหลายรูปแบบ อาทิ ชุมชนเมือง การค้า การศึกษาในต่างประเทศ รวมไปถึงการเผยแพร่ศาสนาของคณะธรรมทูตต่าง ๆ และการอพยพเข้าทำมาหากินของคนต่างสังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น การที่คนต่างวัฒนธรรมมีโอกาสได้เห็นแบบอย่างของวัฒนธรรมอื่น ที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของตนอยู่ในเวลานานพอสมควร อาจจะเป็นสาเหตุให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมใดวัฒนธรรม

หนึ่ง หรือในบางส่วนของวัฒนธรรมทั้งสองก็ได้ นอกจากการติดต่อโดยตรงแล้ววัฒนธรรมยังอาจติดต่อกันได้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่มีใช้ตัวบุคคลได้อีก ก็คือสื่อมวลชน (mass media) ซึ่งรวมทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพ-ยนต์ เป็นต้น

กรอบแนวคิด “ผู้นำ” (Leadership) สุพีตรา สุภาพ (2538) กล่าวว่า

ผู้นำ คือ ผู้ที่มีลักษณะพิเศษบุคคลหนึ่ง สามารถมีอิทธิพลในการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานเหนือบุคคลอื่น หรือกลุ่มอื่นโดยใช้การติดต่อสื่อสาร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

การเป็นผู้นำที่ดี มีลักษณะดังนี้

1. มีความเฉลียวฉลาด สามารถปรับเปลี่ยนสถานการณ์ให้เป็นประโยชน์แก่
การทำงาน
2. มีเทคนิคในการทำงาน เป็นการทำงานอย่างรู้จักใช้ศิลปะและวิธีการต่าง ๆ
ให้ลูกน้องสามารถทำงานได้ดี
3. รักความเป็นธรรม ไม่อคติ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่เห็นแก่พรรคพวก
4. เสียสละ หัวหน้าที่ดีไม่ควรกอบโกยแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว ควรจะนึกถึง
ผลประโยชน์ส่วนรวม และควรเสียสละไม่ว่าทรัพย์สินเงินทอง ไม่ควรให้ลูกน้องเป็นคน
จ่ายหรือสิ่งใดที่เบียดจากองค์กรไม่ได้ ก็ควรจ่ายไป ไม่ควรให้ลูกน้องมีส่วนช่วยออก
5. มีลักษณะประนีประนอม หัวหน้าต้องฟังบ้าง หนักแน่น รอบคอบไตร่ตรอง
แล้วค่อยพูด
หากลูกน้องมีเรื่องขัดแย้งกัน นายต้องหาข้อมูลให้ดีกว่าก่อนตัดสินใจอะไรไปเพื่อ
ไม่ให้มีอะไรผิดพลาด
6. ไม่ใช่อารมณ์ เป็นการสามารถควบคุมตัวเองได้ และยังเป็นหัวหน้าระดับสูง
ยังต้องควบคุมอารมณ์ ไม่ว่าจะโกรธ เกลียด ต้องไม่แสดงอะไรจนเสียบุคลิกภาพ
7. กล้ารับผิดชอบ หากมีอะไรที่เสียหายแก่หน่วยงาน ไม่ควรปิดความรับผิดชอบให้
กับลูกน้อง เพื่อให้ลูกน้องศรัทธารักใคร่ และสามารถร่วมทำงานด้วยความสบายใจ
8. มีความคิดริเริ่ม ด้วยการหาวิธีการหรือสิ่งใหม่ ๆ มาปรับปรุงหน่วยงานให้
ลูกน้องเห็นว่าเป็นหัวหน้าที่น่านับถือ และสามารถยึดเป็นผู้นำได้

9. ใฝ่หาความรู้ ด้วยการอ่านข่าวสาร หรือรับการฝึกอบรม เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์

10. มีความจริงใจ รักษาคำพูด ไม่หลอกลวง ไม่เห็นแก่ได้

11. ไม่วางอำนาจ ไม่ขี้โส ไม่วางอำนาจทั้งคำพูด และท่าทาง หรือพูดจาเหน็บแนมลูกน้องให้เสียกำลังใจ

การใช้อำนาจมากอาจเกิดความไม่สบายใจ หรือทำด้วยความกลัว จึงควรใช้อำนาจเมื่อจำเป็น

จากที่กล่าวมา พอจะกล่าวได้ว่า การเป็นหัวหน้าต้องมีเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีความเป็นมิตร มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ลูกน้องถึงจะศรัทธารักใคร่

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดร.พัศตร์ ตำราญวงศ์ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านเกริงกะเวีย ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี สรุปได้ดังนี้

ด้านการศึกษา การเปลี่ยนแปลง และการปรับตัวทางด้านการศึกษาของชาวกะเหรี่ยงนับว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุด เริ่มจากการก่อตั้งโรงเรียนชั้นประถมศึกษาขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2513 ชาวกะเหรี่ยงเริ่มมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษา จนภายหลังได้มีการตื่นตัวทางการศึกษาที่ค่อนข้างสูง การเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านเกริงกะเวียก่อให้เกิดผลกระทบต่อการศึกษาในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะในด้านสังคมและวัฒนธรรม

ด้านการอนามัย การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางด้านอนามัยของชาวกะเหรี่ยงมีมากในบางส่วน และไม่เปลี่ยนแปลงเลยในบางส่วน เช่น ที่อยู่อาศัย เริ่มจากการใช้ไม้ไผ่เป็นโครงสร้างมาเป็นบ้านโครงสร้างไม้จริง หลังคาเปลี่ยนมาใช้สังกะสี ยกเว้นบันไดบ้านที่จะใช้ไม้ไผ่เป็นขั้นบันไดเช่นเดิม ในด้านอาหารการกิน ชาวกะเหรี่ยงนิยมใช้ น้ำปลา ผงชูรส น้ำมันพืช บะหมี่สำเร็จ ขนมแห้งราคาถูกที่มีสีสะดุดตามากขึ้น รวม

ทั้งใช้ขนแทนมือในการรับประทานอาหาร รู้จักใช้สมุนไพร ยาสมุนไพร แปรงสีพื้น ยาสีพื้น และใช้ผงซักฟอก ส่วนเรื่องการใช้ส้วม แม้จะได้รับคำแนะนำและได้รับแจกหัวส้วมเป็นตัวอย่างแต่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องนี้ไม่มีเลย ปัจจุบันเริ่มมีชาวกะเหรี่ยงบางครอบครัวดื่มน้ำต้มสุกเป็นประจำ แม้ว่าส่วนใหญ่ยังคงดื่มน้ำห้วยโดยไม่ต้ม และมีหลายครอบครัวที่กางมุ้งนอนเพื่อป้องกันโรคมalaria เรียกว่า ชาวบ้านเกริงกะเวียเพิ่งมีสถานีอนามัยประจำหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2526 แต่ชาวกะเหรี่ยงก็รู้จักการรักษาแบบแผนปัจจุบันก่อนแล้ว และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นกว่าการรักษาด้วยสมุนไพร แต่อย่างไรก็ตามการคลอดบุตรยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง หญิงกะเหรี่ยงยังนิยมคลอดบุตรที่บ้านกับหมอดำแย เพราะสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่าย การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวด้านการอนามัยจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นจำเป็น และได้ประโยชน์คุ้มค่า

ด้านเศรษฐกิจการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางด้านเศรษฐกิจของชาวกะเหรี่ยงนั้นมีผลต่อการทำมาหากินและการดำเนินชีวิต เช่น ในเรื่องการถือครองที่ดิน ได้เปลี่ยนจากการถือครองตามประเพณีมาสู่การได้รับใบแสดงสิทธิทำกินในเขตป่าสงวน ซึ่งทางราชการออกให้เพื่อให้ชาวบ้านมีที่ดินทำกินเป็นที่แน่นอน และเพื่อมิให้เกิดการถากถางป่าเพิ่มมากขึ้น การเกษตรกรรมมีการปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ พริก ทุเรียน กล้วย และข้าวโพด ทำให้เกิดรายรับรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น รู้จักการใช้จ่ายเงินตรา มีการซื้อของจำเป็นภายในครอบครัวมาใช้ และมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจบางอย่างเกิดขึ้นใหม่ในหมู่บ้าน ได้แก่ การตั้งโรงเรียนขนาดเล็กของผู้ใหญ่บ้านและการจัดตั้งธนาคารข้าวของหมู่บ้าน เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจมีส่วนส่งเสริม และสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ด้านสังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้าน ที่เห็นได้ชัดได้แก่การแต่งกาย ซึ่งในปัจจุบันไม่พบการแต่งกายแบบกะเหรี่ยงในหมู่บ้านเกริงกะเวียเลย ส่วนในด้านภาษาชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยโดยเฉพาะชนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นผลจากการตั้งโรงเรียนในหมู่บ้าน ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ยังมีบ้านที่นับถือผี แต่ก็เหลือไม่กี่ครอบครัวการนับถือศาสนาพุทธนั้นทำมานับชั่วอายุคนมิใช่เพิ่งเกิด

ขึ้น ในขณะที่เดียวกันการนับถือผีมีแนวโน้มจะหมดไป ชาวกะเหรี่ยงที่เกริงกะเวียส่วนใหญ่จะถือประเพณีตามแบบคนไทย เช่น การทำบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา ตักบาตรวันพระ โดยเฉพาะระหว่างเข้าพรรษาหรือทำบุญวันสงกรานต์ เป็นต้น ส่วนพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเกิดการตาย และการเรียกขวัญนั้นส่วนใหญ่ยังคงรักษาของเดิมอยู่ ชาวกะเหรี่ยงที่หมู่บ้านนี้นับเชื่อภูตผีทางฝ่ายมารดา ระบบครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว แต่ความสัมพันธ์ระหว่างกันยังเป็นระบบเครือญาติ และมีการพึ่งพาอาศัยกันอยู่มาก

ด้านการปกครอง การเปลี่ยนแปลงส่วนที่สามารถเห็นได้ชัดที่สุดคือ การจัดการปกครองของหมู่บ้านเมื่อประมาณ พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นการจัดการปกครองที่ถูกกำหนดขึ้นจากภายนอก คือ จากรัฐบาล ถึงแม้ว่าจะไม่มีการปกครองเช่นนี้เกิดขึ้น แต่สังคมชาวกะเหรี่ยงก็คงอยู่ได้อย่างสงบสุข เพราะยังมีการยึดหลักจารีตประเพณีที่ปฏิบัติกันมา แต่สังคมชาวกะเหรี่ยงก็คงอยู่ได้อย่างสงบสุข เพราะยังมีการยึดหลักจารีตประเพณีที่ปฏิบัติกันมา แต่ในขณะที่เดียวกันการปกครองโดยอาศัยหลักจารีตประเพณีก็จะมีควมสำคัญน้อยลง เพราะขาดผู้นำประเพณีคอยทำให้ชาวกะเหรี่ยงประพฤติตามแบบกะเหรี่ยง หรือเป็นผู้ตัดสินกรณีพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเนื่องจากเมื่อผู้นำเหล่านั้นแก่ชรา หรือตายไปจะไม่มีผู้ได้รับช่วงสืบต่อดังนั้นการมีครูเป็นที่พึ่งรับฟังข้อทุกข์ร้อน และการมีระเบียบการปกครองแบบใหม่เข้ามาแทนที่ ทำให้ความสำคัญของการมีผู้นำประเพณีลดลง แต่หลักจารีตประเพณียังคงมีอยู่ในสังคมกะเหรี่ยง

เพียงจิต เทียน้อย ศึกษาการเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สะกอ) ในหมู่บ้านภาคเหนือของประเทศไทย คือ หมู่บ้านแม่โต ตำบลข่อยแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาการเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง เป็นการศึกษาปัจจัยในการเปลี่ยนศาสนาที่เปลี่ยนจากการถือผี ที่เป็นความเชื่อเดิมที่เคยยึดถือสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษมานับถือศาสนาคริสต์หรือศาสนาพุทธ มีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกันสามารถจำแนกได้ คือ นับถือศาสนาพุทธและละทิ้งความเชื่อเดิม และนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการนับถือผีและสุดท้ายนับถือศาสนาคริสต์

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเปลี่ยนไปนับถือศาสนา พุทธ คือปัจจัยทางด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านสังคม ในขณะที่ปัจจัยที่ทำให้ชาวเขาเผ่า กะเหรี่ยงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคม

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนศาสนาที่เกิดขึ้นภายหลังการ เปลี่ยนศาสนาพบว่า การเปลี่ยนศาสนามีผลต่อการเปลี่ยนทางด้านความเชื่อ ประเพณี ปฏิบัติ และวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง แต่เอกลักษณ์ที่ยังคงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยน แปลงที่เกิดขึ้น คือ ความเป็นคนกะเหรี่ยงที่เรียกตนเองว่า “ป่าเกะฉูอ” ที่มีบรรพบุรุษ ร่วมกันพวกเขามีความรัก ความสามัคคีช่วยเหลือกันและกัน

ไฉน สนสกุล (2535) ได้ศึกษาการธำรงชาติพันธุ์ และการผสมกลมกลืนของ ชาวมอญที่ชุมชนมอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี พบว่า ชาวมอญบางขันหมากมีการปรับ ตัวให้เข้ากับสังคมไทย ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ได้เป็นอย่างดีเพราะว่า มอญและไทยมีความ สัมพันธ์แบบยอมรับกันโดยไม่มีอคติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจึงทำให้มีการผสมกลมกลืน จากมอญมาเป็นไทยส่วนใหญ่ ปัจจัยที่ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนดังกล่าวได้แก่ นโยบาย ของรัฐ การศึกษาอาชีพ และการตั้งถิ่นฐานและการอพยพย้ายถิ่น อย่างไรก็ตาม จากการ ศึกษาวิจัยพบว่า ชาวมอญบางขันหมากยังคงรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มบางประการไว้ จน ถึงปัจจุบัน เอกลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ได้แก่ ภาษา ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเอกลักษณ์เหล่านี้มีบางส่วนที่ผสม กลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศด้วย

วรรณ ภัคดี (2529) ศึกษาความสำนึกในความเป็นคนไทยของชาวเขา ใน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่าชาวเขาที่มีความสำนึกในความเป็นไทยในระดับปาน กลางค่อนข้างสูง ชาวเขาที่มีระดับการศึกษาและระดับการรู้หนังสือ และเผ่าของชาวเขาที่ แตกต่างกันจะมีความสำนึกในความเป็นคนไทย คือ ความสำนึกต่อสัญลักษณ์ของชาติ ความสำนึกต่อความเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย ความสำนึกต่อพระมหากษัตริย์ ความ สำนึกต่อศาสนา ความสำนึกต่อวัฒนธรรมไทย ความสำนึกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความสำนึกต่อสภาพการเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบัน แตกต่างกัน และผลการวิจัย พบว่า ความสำนึกที่มีต่อ

สัญลักษณ์ของชาติ พระมหากษัตริย์และวัฒนธรรม มีอัตราสูงกว่าความสำนึกต่อศาสนา การมีส่วนร่วมทางการเมือง และสภาพการเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบัน

อะระโท โอชิม่า (2536) ศึกษาชีวิตพิธีกรรมและเอกลักษณ์ทางชาติของคนมอญในเมืองไทยที่บ้านมน อำเภอบางไผ่ จังหวัดราชบุรี คนมอญมีเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ซ้อนอยู่ 2 ระดับ คือ ในระดับที่เป็นคนไทย และในระดับที่เป็นคนมอญควบคู่กันไป ซึ่งการที่คนมอญในชุมชนมีเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งที่เป็นคนไทยนั้นไม่ใช่ว่ามีเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ไทย แต่มีเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งของสังคมไทยหรือประเทศไทย ซึ่งหลายชาติพันธุ์ซับซ้อนในระดับที่เป็นคนไทย คนมอญในชุมชนบ้านมน แบ่งใช้สัญลักษณ์ของชาติพันธุ์มอญซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์และกาลเทศะ ผู้วิจัยพบว่าสิ่งสำคัญที่จะนิยามความเป็นมอญคือ เชื้อสายของคนมอญ โดยเฉพาะสายเลือดทางผู้ชายและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การนับถือ เช่น พิธีเลี้ยงผีและพิธีการรำผีนั้นเป็นกลไกที่จะธำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ โดยการสืบต่อทางสายเลือด และสืบต่อประวัติของชาติพันธุ์มอญ อีกนัยหนึ่งพิธีกรรมทางด้าน พุทธศาสนาบางพิธีกรรม เช่น การทำบุญกันทั้ง 9 วัด ในวันเข้าพรรษาและออกพรรษา ซึ่งมีประโยชน์ต่อการธำรงวัฒนธรรมและจารีกประเพณีของชาติพันธุ์มอญ ในขณะเดียวกัน คำว่าต่าง ๆ ของคนมอญก็มีหน้าที่สำคัญต่อการธำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์มอญ โดยการสืบต่อประวัติและพิธีกรรมของคนมอญ และโดยการแสดงให้เห็นกฎ และแบบอย่างการดำเนินชีวิตของคนมอญ

วาสนา อรุณกิจ ศึกษาพิธีกรรมและโครงสร้างทางสังคมของลาวโซ่งที่หมู่บ้าน บ้านสระ ตำบลสระพัฒนา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พิธีกรรมในสังคมลาวโซ่ง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ พิธีกรรมตามแนวพุทธศาสนาและพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับการนับถือผี และการบูชาบรรพบุรุษโดยลาวโซ่งให้ความสำคัญกับพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมมาก พิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อดั้งเดิมนั้นมีบางอย่างที่คล้ายวัฒนธรรมจีน เนื่องจากถิ่นเดิมของลาวโซ่งหรือไทดำนั้นอยู่ทางตอนเหนือของเวียดนามและอยู่ใกล้ตอนใต้ของจีนและได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมจีนในสมัยก่อน วิธีชีวิตของลาวโซ่งที่เห็นได้จากพิธีกรรมจะคล้ายคลึงกับวิธีชีวิตของคนไทยในลาวภาคอีสานของไทย ลาวโซ่ง ปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมอย่างเคร่งครัดจนกลายเป็นประเพณีการ

ปฏิบัติ พิธีกรรมถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งในอันที่อยู่ในสังคมและยังแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษ ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่คณะและในหมู่บ้าน สถานภาพและศักดิ์ศรีวงศ์ตระกูล ตลอดจนเป็นการดำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชน การปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ ของลาวโซ่งเป็นการยืนยันโครงสร้างทางสังคมที่มีอยู่ พิธีกรรมหน้าที่ในการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้สังคมและเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชน ตลอดจนเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสถานภาพระหว่างบุคคลในสังคมที่ประกอบกันเป็นกลุ่มต่าง ๆ

ในด้านโครงสร้างทางสังคมของลาวโซ่งนั้น หลักเกณฑ์ในการจัดระเบียบทางสังคมในระดับครอบครัวใช้ระบบเครือญาติเป็นเกณฑ์ โดยมีแนวความคิดเรื่องผีเดียวกันเป็นสัญลักษณ์ร่วมกัน การจัดลำดับเครือญาติมีแนวโน้มเป็นแบบฝ่ายเดียว โดยถือฝ่ายพ่อเป็นสำคัญและบิดาจะเป็นใหญ่ในครอบครัว ส่วนการจัดระเบียบทางสังคม ในระดับชุมชนหมู่บ้านก็ขึ้นอยู่กับระบบเครือญาติเช่นกัน โดยประกอบด้วยเครือญาติสายโลหิต และเครือญาติทางการแต่งงานสังคมหมู่บ้านลาวโซ่งจึงประกอบด้วยครอบครัวหลายๆ ครอบครัว ที่เกี่ยวข้องเป็นเครือญาติกันไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ชุมชนลาวโซ่งมีการจัดลำดับชั้นทางสังคมตามลักษณะพื้นฐานทางวัฒนธรรมของสังคมไทยดำ โดยใช้วงศ์ตระกูลเป็นเกณฑ์ในการแบ่งชนชั้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ชนชั้นคือ ชนชั้นผู้ใหญ่และชนชั้นผู้น้อย ชุมชนลาวโซ่งมีลักษณะเป็นชุมชนเปิด เนื่องจากหนุ่มสาวลาวโซ่งจากสองชนชั้นนี้สามารถแต่งงานกันได้ และไม่มีข้อห้ามเกี่ยวกับการแต่งงานกับบุคคลนอกกลุ่ม ยังผลให้สภาพของผู้หญิงเปลี่ยนแปลงขึ้นลงได้ โดยยึดถือชนชั้นทางฝ่ายสามีเป็นหลัก นอกจากนี้ชุมชนลาวโซ่งยังได้อาศัยความเชื่อในการนับถือผี และสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในชุมชน ทำให้บุคคลอยู่ในระเบียบวินัย มีศีลธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในชุมชนหมู่บ้าน พิธีกรรม และโครงสร้างทางสังคมของลาวโซ่งมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมจะสะท้อนให้เห็นโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชนทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชนหมู่บ้าน

สมหวัง ตงพิพัฒน์ (2518) ศึกษาการพัฒนาในอำเภอคำแพงแสน จังหวัดนครปฐม : ศึกษาเฉพาะกรณีความร่วมมือระหว่างราษฎรและรัฐบาล โดยทำการศึกษาหมู่บ้านหนองกร่าง ตำบลทุ่งลูกนก และหมู่บ้านวังน้ำเขียว ตำบลทุ่งกระพังโหม

ผลของการศึกษาการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านหนองกร่าง ตำบลทุ่งลูกนก และหมู่บ้านวังน้ำเขียว ตำบลทุ่งกระพังโหม อำเภอกำแพงแสน ปรากฏว่า แม้จะอยู่ในอำเภอเดียวกันแต่หมู่บ้านทั้งสองมีความแตกต่างกัน ทั้งสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาตลอดจนความต้องการในเรื่องการพัฒนาชุมชนอย่างเห็นได้ชัด ความแตกต่างในเรื่องดังกล่าวมีผลต่อความสำเร็จของงานพัฒนาชุมชนของแต่ละหมู่บ้านเป็นอย่างมาก กล่าวคือ แม้ราษฎรหัวหน้าครัวเรือนของทั้งสองหมู่บ้านจะให้ความสนใจและความร่วมมือในโครงการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านของตน แต่ระดับความสนใจในโครงการ และผลสำเร็จของการดำเนินงานต่างกัน ทั้งนี้ เพราะหมู่บ้านหนองกร่าง ตำบลทุ่งลูกนก ราษฎรส่วนมากมีฐานะทางเศรษฐกิจดี ฉะนั้นโครงการพัฒนาชุมชนที่เป็นโครงการเพื่อเพิ่มพูนรายได้เพียงเล็กน้อยจึงไม่ค่อยได้รับความสนใจหรือประสบความสำเร็จนัก ทั้งนี้เพราะราษฎรส่วนมากมีอาชีพในการทำไร่ไถขนาดใหญ่ หรือมีกิจการขนส่งพืชผลซึ่งให้ผลตอบแทนสูงมาก ในขณะที่เดียวกันโครงการที่เป็นที่ความต้องการของหมู่บ้านก็ใหญ่เกินกำลังงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ได้ ราษฎรในหมู่บ้านจึงคิดว่ารัฐบาลมิได้คิดช่วยเหลืออย่างจริงจัง ในขณะที่เดียวกันการพัฒนากิจการที่รับผิดชอบหมู่บ้านก็ขาดกำลังใจในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เหตุผลสำคัญที่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ค่อยดีทั้งตัวพัฒนากร และราษฎรก็คือ โครงการพัฒนาชุมชนที่จัดทำอยู่นั้นต่ำกว่าระดับความต้องการของราษฎร และโครงการที่เป็นที่ความต้องการของหมู่บ้านก็ไม่อาจได้รับการตอบสนองได้ ฉะนั้นเพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านมีประสิทธิภาพ จึงสมควรเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงานในหมู่บ้านหนองกร่างให้ต่างไปจากปัจจุบัน

สำหรับดำเนินงานพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านวังน้ำเขียวได้ผลดียิ่ง ตรงข้ามกับหมู่บ้านหนองกร่าง ราษฎรในหมู่บ้านวังน้ำเขียวมีความสนใจและให้ความร่วมมือโครงการต่าง ๆ มากยิ่งกว่าหมู่บ้านหนองกร่าง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านวังน้ำเขียวยังไม่อยู่ในสภาพที่ตีมากจนพึ่งตนเองได้ และเนื่องจากราษฎรเกือบทั้งหมดมีอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว ฉะนั้นโครงการพัฒนาชุมชนที่จัดขึ้นส่วนมากจึงเป็นเรื่องทางการเกษตรซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของราษฎร การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงประสบผลดีมาก อย่างไรก็ตาม ในอนาคตอันใกล้หากหมู่บ้านวังน้ำเขียวเจริญขึ้นอีกระดับหนึ่ง เช่น หมู่บ้านหนองกร่าง ก็อาจเกิดปัญหาเหมือนกับที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

หนองกร่างในปัจจุบันก็ได้หากมิได้มีการพิจารณาแก้ไขวิธีการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ให้สอดคล้องกับความเจริญของชุมชน

สุจิตรา ประยูรพิทักษ์ ศึกษาการปรับตัวในทางสังคม และวัฒนธรรมของชาวเข่าบ้านผาเคื่อ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้

การปรับตัวในทางเศรษฐกิจ การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจของชาวเข่าบ้านผาเคื่อนั้น นับว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมากและค่อนข้างจะมากกว่าการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลง ในทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยอันสำคัญยิ่งที่มีต่อผลการดำเนินชีวิตและความคงอยู่ของชาวเข่าเอง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจยังมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อีกหลาย ๆ ด้านทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลง และสะท้อนของการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจ จึงมีผลอย่างสำคัญต่อความคงอยู่ของสังคมหมู่บ้านเข่าผาเคื่อ

การปรับตัวในทางสังคมและวัฒนธรรม การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงในทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเข่าบ้านผาเคื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้เพราะขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวเข่าส่วนใหญ่ยังคงทำหน้าที่สนองความต้องการที่สำคัญบางอย่าง ให้แก่ชาวเข่าได้เป็นอย่างดีอยู่ ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงในทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเข่า จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อย การเปลี่ยนแปลงในทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในหมู่ชาวเข่าส่วนใหญ่แล้ว จะเป็นผลมาจาก การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจและการติดต่อสัมพันธ์กับชาวพื้นราบ

การปรับตัวในด้านการปกครอง การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงในด้านการปกครองของชาวเข่า บ้านผาเคื่อนั้น ส่วนใหญ่แล้วจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อย และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงรูปแบบภายนอกซึ่งรัฐบาลเป็นผู้กำหนดให้มีขึ้น การเปลี่ยนแปลงในทางการปกครองมีผลเพียงเล็กน้อยหรือแทบจะไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ เลย แต่อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงในทางการปกครองที่ถูกกำหนดให้มีขึ้นนี้ก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ และการจัดการปกครองแบบดั้งเดิมบ้างในบางด้าน

การปรับตัวในด้านการอนามัย การปรับตัวและการเปลี่ยนในด้านการอนามัยของชาวเข่า บ้านผาเดือนนั้นนับว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการอนามัยของชาวเข่า บ้านผาเดือนนั้นนับว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะนอกจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลและเอกชน รวมตลอดถึงศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ ชาวเขาจังหวัดเชียงราย จะได้มีการให้ความช่วยเหลือแก่ชาวเข่าในด้านเหล่านี้อย่างกว้างขวางแล้ว ฐานะในทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประโยชน์ที่ได้รับจากการช่วยเหลือ พื้นฐานดั้งเดิมในทางสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมบางอย่าง ฯลฯ ก็มีผลทำให้การเปลี่ยนแปลง ในด้านการอนามัยของชาวเข่า บ้านผาเดือนดำเนินมาได้ด้วยดี

การปรับตัวในทางการศึกษา การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของชาวเข่า บ้านผาเดือนนั้น นับว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะนอกจากชาวเข่าจะได้รับการส่งเสริม และสนับสนุนทางด้านการศึกษาจากศูนย์พัฒนา และสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงรายและหน่วยราชการอื่น ๆ มาเป็นเวลานานแล้ว ชาวเข่าในหมู่บ้านเองก็ได้มองเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษา ชาวเข่าในหมู่บ้านได้มีการตื่นตัวทางด้านการศึกษาที่ค่อนข้างสูง การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านผาเดือนก่อให้เกิดผลอย่างสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในทางสังคม วัฒนธรรมและการอนามัย แต่อย่างไรก็ตามส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทางด้านการศึกษาที่สำคัญก็คือฐานะในทางเศรษฐกิจของชาวเข่าเอง

การปรับตัวในด้านศาสนาและความเชื่อ การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงในเรื่องศาสนา และความเชื่อของชาวเข่า บ้านผาเดือนนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปน้อยมาก หรือแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงไปเลย ทั้งนี้เพราะศาสนาและความเชื่อของชาวเข่า ยังคงทำหน้าที่สนองความต้องการส่วนใหญ่ของชาวเข่าได้อยู่เป็นอย่างดี และแม้ว่าชาวเข่าจะมีการเปลี่ยนแปลงและยอมรับความเจริญในทางวิชาการแผนใหม่ เช่น การรักษาพยาบาล การศึกษา ฯลฯ แต่ชาวเข่าส่วนใหญ่ยังคงมีความเชื่อ และมีการปฏิบัติตามพิธีและประเพณีในทางศาสนาอยู่อย่างครบถ้วน

กนกพรรณ แสงเรือง (2532) ได้ศึกษาความสำนึกในเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของลาวพวน พบว่าความสำนึกในเอกลักษณ์ด้านต่าง ๆ ของลาวพวนยังเหลืออยู่และในระยะเวลาที่ผ่านมาได้ปรากฏว่าตัวอย่างเด่นชัดขึ้น ความเข้มข้นหรือความมากน้อยของความสำนึกนี้ขึ้นอยู่กับตัวแปรร่วมกับระดับการศึกษา และการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม

สำหรับการรักษาไว้ในเอกลักษณ์ด้านต่าง ๆ ของลาวพวน จะมีผลต่อสังคมโดยการเกิดการรวมตัวของลาวพวนในท้องถิ่นและต่างถิ่น อันก่อให้เกิดการช่วยเหลือในระหว่างลาวพวนด้วยกันมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลต่อสังคมส่วนรวม โดยก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างลาวพวนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐอีกด้วย

นิยพรรณ วรรณศิริ (2526) ศึกษาวัฒนธรรมสัมพันธ์ในประเทศไทยกรณีศึกษาของความสัมพันธ์ระหว่างมอญ-ไทย ผลของการศึกษาปรากฏว่าคนไทย และคนมอญมีแนวโน้มที่จะยอมรับสถานภาพของกันและกัน ไม่มีอคติต่อกันและไม่แข่งขันกัน และคนไทยและมอญที่อยู่ใกล้กันจะมีอัตราการยอมรับสถานภาพการไม่มีอคติ และการไม่แข่งขันสูงกว่าคนไทยและคนมอญที่อยู่ไกลกัน ไม่ว่าจะเป็ในแง่ของประสบการณ์หรือทัศนคติต่อกันก็ตาม ความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกันนี้สามารถที่ยืนยันได้โดยเปิดโอกาสให้คนไทย และคนมอญได้เปรียบเทียบความสัมพันธ์ของตนที่มีต่อกลุ่มอื่น ๆ ด้วย ถึงกลุ่มคนจีนมุสลิม และลาวเป็นต้น ผลก็ยังปรากฏว่าคนไทยและคนมอญก็ยังเลือกกันและกันก่อนกลุ่มอื่น ๆ เสมอ ในแง่อัตราความเข้มข้นมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับความอยู่ใกล้และไกลกันของแหล่งที่อยู่อาศัยเมื่อศึกษากับแง่มุมของการเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างความสัมพันธ์ในเชิงเดียวกันนี้ระหว่างกลุ่มของคนไทยที่มีต่อคนไทยด้วยกันเองกับกลุ่มของคนไทยที่มีต่อคนมอญ และกลุ่มของคนที่มีต่อคนมอญด้วยกันเอง และกลุ่มของมอญที่มีต่อคนไทยแล้ว ปรากฏว่าความสัมพันธ์ต่อตนเอง และต่อผู้ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มอื่นนั้นไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือคนไทยและคนมอญมีการยอมรับตนเอง หรือไม่เป็นปฏิบัติยกย่องตนเองเหมือน ๆ กับมีความยอมรับและไม่เป็นปฏิบัติต่อสมาชิกของกลุ่มตรงข้าม

นิยพรรณ วรรณศิริ (2536) เป็นการเสนอประสบการณ์ในการใช้ศิลปะแก้ปัญหาในงานสนามวิจัยจากการทำงานวิจัยสนามครั้งแรกสุด ซึ่งเป็นงานวิจัย 2 โครงการ 1) เรื่องคนมอญ : การศึกษาวัฒนธรรมของคนมอญที่ลาดกระบัง และการผสมผสาน และการกลืนกลายทางวัฒนธรรมของคนมอญที่ลาดกระบัง งานวิจัยนี้เกี่ยวกับคนมอญและวัฒนธรรมมอญในอำเภอลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ซึ่งทำในปี พ.ศ. 2516 โครงการหนึ่งและโครงการต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยต้องการวัดความยอมรับชนต่างวัฒนธรรมของคนมอญอีกโครงการหนึ่งซึ่งทำในปีถัดมาคือ ปี 2517 งานวิจัยทั้ง 2 โครงการเป็นงานวิจัยทาง

มานุษยวิทยา โดยใช้วิธีวิธีการผสมผสานกันระหว่างวิธีการทางมานุษยวิทยา การสังเกต การณ์ร่วม 1 ปี และใช้การสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามในตอนท้ายของแต่ละโครงการอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ยังได้ใช้การศึกษาจากเอกสารมาช่วยในตอนต้นโครงการ และได้นำเอาข้อมูลจากทั้ง 3 วิธีการ (เอกสาร สังเกตการณ์ร่วม สัมภาษณ์) มาประยุกต์เข้าด้วยกัน และใช้ยืนยันผลของการศึกษาในตอนวิเคราะห์และสรุปผล

งามพิศ สัตย์สงวน (2536) เป็นการเสนอประสบการณ์ทำการศึกษาที่ชุมชนเพนซิลวาเนียเป็นเวลานาน แต่ประสบปัญหาเนื่องจากชุมชนกำลังเปลี่ยนแปลงจากหน้ามือเป็นหลังมือ ผู้เขียนได้รับประสบการณ์ในการสังเกตพฤติกรรมทางการเมืองของชาวบ้านก็คือ การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา สิ่งที่คุณเขียนได้จากการทำวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยาที่ได้เข้าไปอยู่อาศัยกับชาวบ้านเป็นเวลาปีครึ่งเก่า ๆ นั้นมีมากมายหลายอย่าง นอกจากจะเข้าใจชีวิตพฤติกรรมของความคิดของชาวบ้านอย่างลึกซึ้งแล้ว ยังได้เรียนรู้ถึงธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษยชาติว่าทุกสังคมมีความรักความปรารถนาดี และความไว้วางใจที่จะให้กับคนต่างชาติต่างภาษา ความรักดังกล่าวเป็นความรักที่บริสุทธิ์ไม่ต้องการสิ่งใดตอบแทน มักต้องแสดงบทบาททางเครือญาติ หรือความเป็นมิตรต่อกัน ผู้เขียนแปลกใจมากที่ชาวบ้านยอมรับผู้เข้ามาเป็นญาติ เป็นลูก เป็นหลาน เป็นมิตรที่ดี ขณะเดียวกับชาวบ้านมองคนเมืองว่าเป็นศัตรูและเรียกคนเมืองว่าคนต่างชาติทั้ง ๆ ที่เป็นพวกผิวขาวชาวอเมริกันด้วยกัน การที่คุณเขียนได้เข้าไปใช้ชีวิตในชุมชนเพนซิลวาเนียเป็นเวลาปีครึ่งเก่า ๆ จะได้พบได้เห็นสิ่งแปลก ๆ ทำให้เกิด culture shock หลายครั้งหลายหน แต่ในที่สุดก็เข้าใจวัฒนธรรมต่างชาติที่ศึกษาได้ดีและเข้าใจถึงพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ศึกษาได้ดีที่สุด รู้สึกถึงอารมณ์ ความรู้สึกความคิด ทัศนคติของชาวเพนซิลวาเนียได้ดี

พรรณ สุรนนท์ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในบริเวณชุมชน เมืองกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นผลจากการขยายตัวของชุมชนสู่ชานเมือง ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษานี้ได้จากการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน โดยเลือกตัวอย่างจากครัวเรือนที่อยู่ใน ชุมชนแขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง จำนวน 200 ครัวเรือน และยังอาศัยข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า เอกสารอ้างอิงและสถิติ จำนวนประชากรที่เกี่ยวข้องกับการขยายตัวของชุมชนเมืองด้วยผลการศึกษาวิจัยพบว่าปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีการเจริญเติบโต และ

ขยายตัวขึ้น ในด้านพื้นที่และจำนวนประชากรซึ่งมีการขยายจากบริเวณศูนย์กลางเมืองไปสู่ชุมชนชานเมือง เป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนเมืองนั้น ๆ กล่าวคือ พื้นที่ของบริเวณชุมชนชานเมืองในกรุงเทพมหานคร เดิมเป็นบริเวณที่ทำการเกษตรกรรมได้เปลี่ยนสภาพเป็นบริเวณที่พักอาศัย ร้านค้าพาณิชยกรรมและอื่น ๆ การประกอบอาชีพของประชากรมีทั้งอาชีพรับจ้าง ราชการ ค้าขาย ประกอบธุรกิจต่าง ๆ ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จะมีการทำงานด้านการเกษตรเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ประชากรที่อยู่ในชุมชนชานเมืองมีทั้งผู้อพยพจากในตัวเมืองกรุงเทพมหานคร และจากภาคต่างๆ ของประเทศ มากกว่าผู้มีภูมิลำเนาเดิมในท้องถิ่นชุมชนนั้น ในด้านความสัมพันธ์กับญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้านในทางส่วนตัว ยังมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันดี แต่ในด้านเศรษฐกิจจะมีการติดต่อช่วยเหลือร่วมมือกันน้อย นอกจากนั้นประชาชนในชุมชนเมืองยังมีความรู้เรื่องการวางแผนครอบครัว และต้องการมีบุตรน้อย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นลักษณะของสังคมเมืองนั่นเอง

สมมติฐานในการวิจัย

จากการศึกษากรอบแนวความคิดต่าง ๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถตั้งสมมติฐานได้ ดังนี้

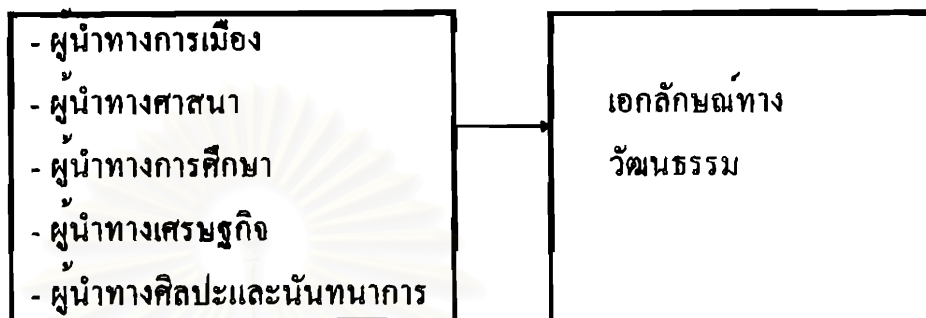
บทบาทผู้นำช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และสมมติฐานย่อย 5 ข้อ ดังนี้

1. ผู้นำทางการเมืองช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม
2. ผู้นำทางศาสนาช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม
3. ผู้นำทางการศึกษาช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม
4. ผู้นำทางเศรษฐกิจช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม
5. ผู้นำทางศิลปะและนันทนาการช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

นิยามศัพท์

ผู้นำทางการเมือง

1. นิยามทั่วไป หมายถึง ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง รวมทั้งที่ไม่ได้รับเลือกตั้ง แต่ได้รับการยอมรับ
2. นิยามเชิงปฏิบัติการ หมายถึง ผู้ที่ได้รับเลือกในตำแหน่ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านรวมทั้งผู้ที่ไม่ได้รับเลือกตั้ง แต่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน

ผู้นำทางศาสนา

1. นิยามทั่วไป หมายถึง ผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีความรู้ทางด้านศาสนา
2. นิยามเชิงปฏิบัติการ หมายถึง เจ้าอาวาสของวัด รวมทั้งผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีความรู้ทางศาสนาของชาวกะเหรี่ยง

ผู้นำทางการศึกษา

1. นิยามทั่วไป หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความรอบรู้เรื่องต่าง ๆ
2. นิยามเชิงปฏิบัติการ หมายถึง บุคคลในหมู่บ้านที่มีการศึกษาหรือได้รับการยอมรับว่ามีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ

ผู้นำทางเศรษฐกิจ

1. นิยามทั่วไป หมายถึง ผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีฐานะมีรายได้นั้นมากกว่าผู้อื่น
2. นิยามเชิงปฏิบัติการ หมายถึง ผู้ที่ได้รับเลือกเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีฐานะ และรายได้ดีกว่าผู้อื่นในหมู่บ้าน

ผู้นำทางศิลปะและนันทนาการ

1. นิยามทั่วไป หมายถึง ผู้ที่มีความเจริญทางด้านศิลปะหรือมีความสามารถทางด้านการผลิตผลงานทางด้านศิลปะและนันทนาการ
2. นิยามปฏิบัติการ หมายถึง ผู้ที่มีความเจริญทางด้านศิลปะของชาวกะเหรี่ยง หรือผู้ที่มีความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะและนันทนาการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมกะเหรี่ยง

เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะของบ้านเรือน การแต่งกาย ภาษา ความเชื่อทางศาสนา ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

การติดต่อกันระหว่างวัฒนธรรม (Acculturation) คือกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เนื่องจากกลุ่มบุคคลที่ต่างวัฒนธรรมกัน มีการติดต่อกันโดยตรงต่อเนื่องกันยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในแบบอย่างวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือทั้งสองกลุ่มอย่างไรก็ดี แต่ละกลุ่มก็ยังคงดำรงวิถีชีวิตตามแบบอย่างวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของตนอยู่ไม่ได้ถูกทำให้กลมกลืนกันเข้าไปในอีกกลุ่มหนึ่งทีเดียว

การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Assimilation) คือ การที่สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งรับเอาวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่งในทุกกรณี จนทำให้สูญเสียเอกลักษณ์เดิมไปมีการยอมรับทางสถานภาพว่ามีฐานะในสังคมเช่นเดียวกับสมาชิกอื่น ๆ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติไม่ว่ากรณีใด ๆ และเจ้าตัวเองก็มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น และประพฤติปฏิบัติเหมือนสมาชิกคนอื่น ๆ ของสังคมนั้น

การรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม หมายถึง การสนับสนุนการส่งเสริม การถ่ายทอดและการปรับปรุงวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

วัฒนธรรม (Culture) คือ แบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ และยังรวมผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ เช่น ทักษะค่านิยมสิ่งของต่าง ๆ ที่คนนำขึ้นและมีความรู้ที่มีอยู่ร่วมกันในกลุ่มชนหนึ่ง ๆ และมีการถ่ายทอดไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม

กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) คือ กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม (Culture Change) คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมของประชาชาติหนึ่ง ๆ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม 2 ประเภทนี้เป็นไปไม่เท่ากัน โดยทั่วไปวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเปลี่ยนแปลงช้ากว่า นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นได้โดยอัตโนมัติหรือโดยการวางแผนก็ได้

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาชาวกะเหรี่ยงครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การศึกษา 2 วิธี คือ

1. การศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ

- 1.1 รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชาวกะเหรี่ยง
- 1.2 จัดหมวดหมู่เอกสารที่หามาได้

2. การศึกษาจากภาคสนามโดยใช้การวิจัยทางมานุษยวิทยาเป็นหลักโดยใช้

เทคนิควิจัยดังต่อไปนี้

- 2.1 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดยการเข้าไปสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้านในชุมชนกะเหรี่ยง

ผู้วิจัยเข้าสู่หมู่บ้านเพื่อเก็บข้อมูลเริ่มตั้งแต่วันที่ 30 พฤษภาคม 2539 ถึง 15 มีนาคม 2540 เดินทางโดยรถยนต์จากกรุงเทพฯ ถึงจังหวัดราชบุรี ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ระยะทาง 25 กิโลเมตร โดยเดินทางไปครั้งละ 5-7 วัน ไปทั้งสิ้น 9 ครั้ง เวลาที่ใช้อย่างไม่แน่นอนอนตายตัวทุกวัน

2.2. การสำรวจลักษณะทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับขนาดชุมชน ลักษณะภูมิประเทศ แม่น้ำ คลอง ถนน และทางเดิน ภายในหมู่บ้าน ภูมิอากาศ รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ที่คนมาชุมนุมพบปะกัน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น วัด โรงเรียน สถานีนามัยคำบล สถานีตำรวจ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาหมู่บ้าน ร้านค้าต่าง ๆ และสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้แก่ ขนาดของบ้าน วัสดุที่ใช้สร้างบ้าน เครื่องใช้ในบ้าน เครื่องประดับในบ้าน สัตว์เลี้ยง จำนวนที่ดินที่เป็นเจ้าของ การขนส่งอาหารการกิน เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เสื้อผ้าและสิ่งอื่น ๆ

2.3 การสำรวจประชากร โดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ อายุ เพศ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ระดับเศรษฐกิจ ความหนาแน่นของประชากร โรงเรียน วัด โรงพยาบาล ร้านค้า บ้าน สุสาน ถนน ทางเดิน เส้นกั้นเขตแดนกับหมู่บ้านอื่น ๆ และแสดงเส้นทางคมนาคมในการติดต่อกับเขตอื่น ๆ

2.4 การทำไดอะแกรมเกี่ยวกับเครือญาติ โดยการถามชาวบ้านถึงความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับญาติทั้งหมดของเขา

2.5 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เพื่อพยายามเข้าใจชีวิตของคนในชุมชน และค้นหาว่าชาวบ้านทำอะไรกันบ้าง พวกเขาทำสิ่งต่าง ๆ อย่างไร และพวกเขาคิดเกี่ยวกับโลก-ทัศน์อย่างไร แต่ผู้ให้ข่าวสำคัญแต่ละคนจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเพียงด้านเดียว เราต้องสัมภาษณ์หลายคนด้วย

2.6 การสัมภาษณ์และเจาะลึก เป็นวิธีการที่ช่วยให้ได้ข้อมูลจากผู้ให้ข่าวอย่างละเอียดและลึกในหัวข้อที่เราสนใจศึกษาในขณะนั้น

2.7 การสังเกตอย่างมีระบบ โดยใช้กฎเกณฑ์ที่บอกว่าจะสังเกตอย่างไรซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้บอกเราว่าจะมองหาใคร อย่างไร เมื่อไร ที่ไหน และมองหาอะไร การสังเกตอย่างมีระบบช่วยในการตรวจสอบความเที่ยงตรงในข้อมูลของผู้ให้ข่าวเป็นอย่างดี

2.8 การสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบโดยใช้สัมภาษณ์แบบเปิด (Open end interview) โดยการตั้งคำถามทั่วไปและปล่อยให้ผู้ให้ข้อมูลอย่างยาว ๆ เป็นกันเองและตามที่คุณให้ข้อมูลจะให้ความสนใจ

2.9 การวิเคราะห์เนื้อหาภาคติชาวบ้าน อันได้แก่ นิยาม ปรัชญา นิทานพื้นบ้าน สุภาษิต คำคม รูปแบบอื่น ๆ ของคติชาวบ้าน เช่น การใช้ภาษาแสดงเกมเด็กเล็ก เป็นต้น

2.10 การเก็บประวัติชุมชน โดยหาข้อมูลด้านประวัติของชุมชนกะเหรี่ยง

2.11 การใช้ข้อมูลส่วนตัวของชาวบ้านช่วยให้ได้ข้อมูลที่แน่นอนเกี่ยวกับแบบชีวิต

2.12 การเก็บรวบรวมวัฒนธรรมทางวัตถุและเครื่องมือทางเทคโนโลยีทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้วจะมีการวิเคราะห์ข้อมูล 2 รูปแบบ ถ้าหากพบว่าเป็นข้อมูลที่เป็นตัวเลขจะเป็นการวิเคราะห์ โดยหาค่าร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ และแสดงออกในรูปของตารางต่าง ๆ เช่น ตารางแสดงขนาด เพศ อายุของประชากร ตารางแสดงลักษณะทางเศรษฐกิจและอาชีพ เป็นต้น ส่วนข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวเลขจะเป็นการวิเคราะห์ในรูปของการพรรณนาความพร้อม ยกตัวอย่างประกอบ

การแสดงผลการวิจัย จะแสดงในรูปของตารางมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แสดงที่มาของข้อมูลเกี่ยวกับผู้นำด้านต่าง ๆ
2. ประมวลผลข้อมูลของผู้นำแต่ละคน
3. หาเปอร์เซ็นต์ของผู้นำแต่ละด้าน
4. จัดลำดับของการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของผู้นำแต่ละคนจากมากไปหาน้อย
5. เปรียบเทียบผู้นำแต่ละด้านรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านใดบ้าง ตามลำดับ

ลำดับ